

ВСЕОБЩА ДЕКЛАРАЦИЯ за правата на човека

Приета и провъзгласена с резолюция 217 А (III) на Общото събрание на ООН от 10.12.1948 г. Издадена в сборник от международни документи, 1992 г.

ПРЕАМБЮЛ

Като взе предвид, че признаването на достойнството, присъщо на всички членове на човешкия род, на техните равни и неотменими права представлява основа на свободата, справедливостта и мира в света,

Като взе предвид, че пренебрегването и неуважаването на правата на човека доведоха до варварски деяния, които потресоха съвестта на човечеството, и че създаването на един свят, в който хората ще се радват на свобода на словото и убежденията си и ще бъдат свободни от страх и лишения бе провъзгласено за най-съкровения стремеж на човека,

Като взе предвид, че е необходимо правата на човека да бъдат закриляни от закона така, че човек да не бъде принуждаван да прибегва към бунт срещу тиранията и потисничеството като последен изход,

Като взе предвид, че народите на Обединените нации потвърдиха в Устава своята вяра в основните права на човека, в достойнството и стойността на човешката личност, в равноправието на мъжете и жените и обявиха своята решимост да насърчават обществения напредък и по-добро жизнено равнище при по-голяма свобода,

Като взе предвид, че държавите-членки се задължиха да постигнат в сътрудничество с ООН всеобщо уважение и зачитане на правата на човека и неговите основни свободи,

Като взе предвид, че общото разбиране на тези права и свободи е от най-голямо значение за пълното осъществяване на този обет,

Общото събрание провъзгласява тази Всеобща декларация за правата на човека като обща мярка, към постигането на която трябва да се стремят всички народи и държави, така че всеки човек и всеки орган на обществото, имайки постоянно предвид тази Декларация, да се стремят чрез просвета и образование да съдействуват за зачитане на тези права и свободи и чрез последователни национални и международни мерки да осигурят тяхното всеобщо и ефективно признаване и спазване както сред народите и държавите-членки на Организацията, така и сред народите от териториите, намиращи се под тяхна юрисдикция.

Член 1

Всички хора се раждат свободни и равни по достойнство и права. Те са надарени с разум и съвест и следва да се отнасят помежду си в дух на братство.

Член 2

Всеки човек има право на всички права и свободи, провъзгласени в тази Декларация, без никакви различия, основани на раса, цвят на кожата, пол, език, религия, политически или други възгледи, национален или социален произход, материално, обществено или друго положение.

Освен това няма да се допускат никакви различия, основани на политическия, правния или международния статут на държавата или територията, към която човек принадлежи, без оглед на това, дали тази страна или територия е независима, под попечителство, несамоуправляваща се или подложена на каквото и да е друго ограничение на суверенитета.

Член 3

Никой не трябва да бъде държан в робство или крепостничество: робство и търговия с роби са забранени във всичките им форми.

Член 5

Никой не трябва да бъде подлаган на изтезания или на жестоко, нечовешко или унижително третиране или наказание.

Член 6

Всеки човек, където и да се намира, има право на признаване на неговата правосубектност.

Член 7

Всички хора са равни пред закона и имат право без каквато и да е дискриминация на еднаква закрила от закона. Всички хора имат право на еднаква защита срещу каквато и да е дискриминация, нарушаваща тази Декларация, както и срещу всяко подбуждане към дискриминация.

Член 8

Всеки човек има право на ефективно възстановяване на правата си от компетентните национални юрисдикции за действия, нарушаващи негови основни права, признати му от конституцията или закона.

Член 9

Никой не трябва да бъде подлаган на произволен арест, задържане или изгнание.

Член 10

Всеки човек има право при пълно равенство на справедливо и публично разглеждане на неговото дело от независим и безпристрастен съд за установяване на неговите права и задължения, както и за разглеждане на каквото и да е наказателно обвинение, предявено срещу него.

Член 11

1. Всеки човек, който е обвинен в престъпление, има право да бъде считан за невинен до доказване неговата вина в съответствие със закона в публичен процес, по време на който са му били осигурени всички необходими гаранции за неговата защита.

2. Никой не трябва да бъде осъден за действие или бездействие, което в момента на извършването му не е съставлявало престъпление по националното или международното право. Не може също така да бъде налагано наказание, по-тежко от онова, което е било предвидено за съответното престъпление по времето, когато това престъпление е било извършено.

Член 12

Никой не трябва да бъде подлаган на произволна намеса в личния му живот, семейството, жилището и кореспонденцията, нито на посегателства върху неговата чест и добро име. Всеки човек има право на закрила от закона срещу подобна намеса или посегателства.

Член 13

1. Всеки човек има право свободно да се придвижва и да избира своето местожителство в пределите на всяка държава.

2. Всеки човек има право да напусне всяка страна, включително и своята, и да се връща в страната си.

Член 14

1. Всеки човек има право да търси и да получи убежище в други страни, когато е преследван.

2. Това право не може да бъде ползувано, когато действителното основание за преследване е неполитическо престъпление или деяние, което противоречи на целите и принципите на ООН.

Член 15

1. Всеки човек има право на гражданство.
2. Никой не може да бъде произволно лишен от гражданство, нито да му бъде отказано правото да смени гражданството си.

Член 16

1. Мъжете и жените, навършили пълнолетие, без каквито и да са ограничения, основани на раса, националност или религия, имат право да сключат брак и да образуват семейство. Те се ползват с равни права при сключване на брака, по време на брака и при неговото разтрогване.

2. Бракът трябва да се сключва само с доброволното и пълно съгласие на бъдещите съпрузи.

3. Семейството е естествена и основна клетка на обществото и има право на закрила от обществото и от държавата.

Член 17

1. Всеки човек има право на собственост, индивидуално или съвместно с други лица.

2. Никой не трябва да бъде произволно лишаван от своята собственост.

Член 18

Всеки човек има право на свобода на мисълта, съвестта и религията; това право включва правото да смени религията или убежденията си, както и свободата да изповядва религията или убежденията си, индивидуално или колективно, публично или частно, чрез обучение, обреди, богослужение и ритуали.

Член 19

Всеки човек има право на свобода на убеждение и на изразяването му; тази свобода включва правото безпрепятствено да се придържа към своите убеждения, както и правото да търси, да получава и да разпространява информация и идеи чрез всички средства и без оглед на държавните граници.

Член 20

1. Всеки човек има право на свобода на мирни събрания и сдружения.
2. Никой не трябва да бъде принуждаван да участва в дадено сдружение.

Член 21

1. Всеки човек има право да участва в управлението на своята държава пряко или чрез свободно избрани представители.

2. Всеки човек има право на достъп при равни условия до обществените и държавните служби на своята страна.

3. Волята на народа трябва да бъде основата на властта на правителството. Тази воля трябва да се изразява чрез периодични и действителни избори, при всеобщо, равно и тайно гласуване или чрез равностойна процедура, осигуряваща свобода на гласуването.

Член 22

Всеки човек като член на обществото има право на социална сигурност и на осъществяване - чрез национални усилия и международно сътрудничество и в съответствие с устройството и ресурсите на съответната държава - на икономическите, социалните и културните права, необходими за неговото достойнство и за свободното развитие на неговата личност.

Член 23

1. Всеки човек има право на труд, на свободен избор на работа, на справедливи и благоприятни условия на труда, както и на закрила срещу безработица.

2. Всеки човек без каквато и да е дискриминация има право на равно възнаграждение за равен труд.

3. Всеки човек, който се труди, има право на справедливо и задоволително възнаграждение, което да осигури на него и неговото семейство съществуване, съответстващо на човешкото достойнство и допълнено, ако това е необходимо, с други средства за социална защита.

4. Всеки човек има право да учредява и да членува в професионални съюзи за защита на своите интереси.

Член 24

Всеки човек има право на почивка и отдых, включително на разумно ограничаване на работното време и на периодичен платен отпуск.

Член 25

1. Всеки човек има право на жизнено равнище, включително прехрана, облекло, жилище, медицинско обслужване и необходимите социални грижи, което е необходимо за поддържане на неговото и на семейството му здраве и благосъстояние. Той има право на осигуряване в случай на безработица, болест, инвалидност, овдовяване, старост или други случаи на лишаване от средства за съществуване по независещи от него причини.

2. Майките и децата се ползват с особени грижи и подпомагане. Всички деца, родени в брака или извън брака, се ползват с еднаква социална защита.

Член 26

1. Всеки човек има право на образование. Образованието трябва да бъде безплатно, поне що се отнася до началното и основното образование. Началното образование трябва да бъде задължително. Техническото и професионалното образование трябва да бъдат общодостъпни, а висшето образование трябва да бъде еднакво достъпно за всички на основата на техните способности.

2. Образованието трябва да бъде насочено към цялостно развитие на човешката личност и засилване на уважението към правата на човека и основните свободи. То трябва да съдейства за разбирателството, търпимостта и приятелството между всички народи, расови или религиозни групи, както и за осъществяване дейността на ООН за поддържане на мира.

3. Родителите имат право с приоритет да избират вида образование, което да получат техните деца.

Член 27

1. Всеки човек има право свободно да участва в културния живот на обществото, да се наслаждава на изкуствата, да участва в научния напредък и да се ползува от неговите постижения.

2. Всеки човек има право на закрила на моралните и материалните си интереси, които са резултат от каквото и да е научно, литературно или художествено произведение, на което той е автор.

Член 28

Всеки човек има право на социален и международен ред, при който правата и свободите, провъзгласени в тази декларация, могат да бъдат напълно осъществени.

Член 29

1. Всеки човек има задължения към обществото, в което единствено е възможно свободно и цялостно развитие на неговата личност.

2. Всеки човек при упражняването на своите права и свободи, е подчинен само на такива ограничения, установени със закон, изключително с цел да се осигури необходимото призвание и зачитане правата и свободите на другите и за удовлетворяване на справедливите изисквания на морала, обществения ред и общото благоденствие в едно демократично общество.

3. Тези права и свободи при никакви обстоятелства не могат да бъдат упражнявани в противоречие с целите и принципите на ООН.

Член 30

Нищо в тази декларация не може да бъде тълкувано като предоставящо право на дадена държава, група или лице да се занимават с каквато и да е дейност или да извършват действия, насочени към унищожаване на правата и свободите, провъзгласени в нея.